

Malmö högskola

Läraryrket
Lärutbildningen

Lek Fritid Hälsa

Examensarbete

10 poäng

”Jag tränar hemma på det jag redan kan”

- En studie i hur elever och lärare tänker kring läxor.

“I practice at home what I already know”

- a study of pupils' and teachers' thoughts about homework

Mindy Nilsson

Anette Olsson

Lärarexamen 140 poäng
Barndoms- och ungdomsvetenskap
Höstterminen 2005

Examinator: Eva Kärfve

Handledare: Lotta Johansson

Abstract

Vårt syfte med arbetet var att få bättre insikt i fenomenet läxor som inslag i elevers vardag. Utgångspunkten för vårt arbete var det ökade intresset för läxor i media och i skolan. För att uppnå våra frågeställningar, om hur elever och lärare tänker kring läxor samt om läxor påverkar elevers fritidsaktiviteter, valde vi att göra en kvalitativ undersökning. Genom att intervjua elever och lärare fick vi fram ett resultat som visade att eleverna var övervägande positiva till läxor och att de förstod syftet som deras lärare hade med dem. Lärarnas huvudsakliga syfte med läxorna var att befästa kunskaper. Elevernas val av fritidsaktiviteter påverkades inte nämnvärt av deras läxor. Utifrån den kunskap vi förvärvat har vi format ett möjligt förhållningssätt till läxor; vår personliga läxpolicy.

Mindy Nilsson & Anette Olsson

Nyckelord: läxa, läxpolicy, hemuppgift, inlärnin

Förord

Vi vill rikta ett tack till de elever och deras lärare som har gjort det möjligt för oss att genomföra denna studie. Vi vill även tacka vår handledare Lotta Johansson på Lärarutbildningen i Malmö för stöd och peppning under arbetets gång.

Innehållsförteckning

Abstract	3
Förord.....	5
1 Inledning.....	8
1.1 Styrdokumentens förhållande till läxor över tid	9
1.2 Syfte.....	9
2 Kunskapsbakgrund.....	10
2.1 Forskning kring läxor	10
2.2 Läxläsning utifrån social samspelsteori.....	13
2.3 Läxläsning utifrån Banduras tankar kring förväntningar	15
3 Problemprecisering	17
4 Metodbeskrivning	17
4.1 Metodval.....	17
4.2 Urval.....	18
4.2.1 Intervjupersoner	19
4.3 Beskrivning av området.....	19
4.4 Forskningsetiska överväganden	20
4.5 Genomförande.....	20
4.6 Analys av intervjuer	21
4.7 Arbetsfördelning	22
5 Resultat.....	22
5.1 Reproduktion och känsla	23
5.3 Befästa kunskaper och komma ikapp.....	25
5.4 Lärarnas ord blir elevernas ord	28
5.5 Bekräftelse viktig för eleverna.....	29
5.6 Kompistiden minskar	30
5.7 Validitet	31
5.8 Slutsats.....	32
6 Diskussion	33
6.1 Metoddiskussion	33
6.2 Tankar om läxor	33
6.3 Fritidaktiviteter i förhållande till läxor.....	35
6.4 Skolans roll	35
6.5 Föräldrarnas roll.....	36
Vår läxpolicy	37
6.7 Förslag till ny forskning	38
Referenslista	39

Bilaga 1 Intervjufrågor till elever

Bilaga 2 Intervjufrågor till lärare

1 Inledning

Under vår utbildningstid på lärarutbildningen har vi, på vår verksamhetsförlagda tid (vft), sett hur elever har pustat och stönat över sina läxor vid ett flertal tillfällen. En del elever gör inte sina läxor, en del glömmer sina läxor, oftast är detta samma elever. Vi har också hört våra egna barn klaga på läxorna och sett hur dessa har stressat dem. Även på föräldramöte har frågan tagits upp och vi har märkt att det kan vara en riktigt "het potatis" att diskutera.

Vi har i olika sammanhang hört uttalanden som handlar om att elever måste förberedas med läxläsning eftersom de i högre årskurser får mycket av den varan. Enligt Dimenäs, Sträng Haraldsson (1995) är det inte något lämpligt argument, det ligger för långt ifrån eleverna. De behöver känna nyttan och glädjen med att lära sig nu, idag, för att det ska bli bestående kunskap. Vi ställer oss undrande till detta. Ska vi hela tiden förbereda eleverna på vad som skall komma senare, istället för att stanna upp och se vad som behövs i nuläget? Hur ser eleverna själva på detta?

I dagspress och fackpress kan man emellanåt läsa om olika forskare och läkare som skriver att läxor skadar elever. Läkaren Ståle Fredriksen tycker att läxor ödelägger elevers fritid och hindrar deras vila (Aftonbladet 2005-10-01). Läxor är orättvisa och läxor bryter mot de mänskliga rättigheterna, menar Fredriksen. Sveriges skolminister, Ibrahim Baylan (s), är av en annan uppfattning. Skolan ser till att eleverna får den grundläggande kunskap de behöver. Baylan anser att det är upp till skolorna, hur de väljer att lägga upp sin undervisning. Baylan tror att det finns en viktig poäng med läxor (Aftonbladet 2005-10-01). Han tycker att det ger elever en möjlighet att kunna utveckla sitt självständiga arbete.

Att elevers fritid ödeläggs av läxor är ett starkt uttalande, anser vi, men här kanske finns en poäng. Många barn i dagens samhälle har flera fritidsaktiviteter som utövas på kvällstid. Blir barnens fritidsaktiviteter på något sätt påverkade av deras läxor?

Läxan är en självklar del av vår skolkultur. Trots detta har läxor aldrig diskuterats och problematiserats under vår utbildningstid. Detta förgivandetagande, angående läxors existens i skolan, har väckt vårt intresse för läxor som forskningsområde. Tänker lärare och elever lika kring läxor?

1.1 Styrdokumentens förhållande till läxor över tid

I tidigare läroplaner finns följande skrivet om läxor:

I Läroplan för grundskolan från 1969 (Lgr 69) står skrivet ”att man i timplanerna fastställt ett så stort veckotimtal för elevernas undervisning i skolan, att de bör få använda övrig tid till rekreation. Hemuppgifter bör följaktligen i största möjliga utsträckning vara frivilliga för eleverna.”

I Läroplan för grundskolan från 1980 (Lgr 80) står att ”Hemuppgifter utgör en del av skolans arbetssätt. Att lära eleverna ta ansvar för en uppgift /.../ är en väsentlig del av den karaktärsdanning som skolan ska ge.” Här står alltså inget om innehållet eller vilken typ av läxa som ska ges utan det är syftet med läxan som beskrivs.

I vår aktuella Läroplan, Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet från 1994 (Lpo 94) står inget skrivet om läxor eller hemuppgifter. Trots att skolan inte har som uppdrag att ge läxor, så upplever vi att läxor finns med som ett givet komplement till undervisningen på de flesta skolor.

1.2 Syfte

Vi hoppas med detta arbete få bättre insikt i fenomenet läxor som inslag i elevers vardag. Vi vill undersöka om lärarnas uppfattningar om läxor är i enlighet med elevernas uppfattningar. Vi vill höra om eleverna och lärarna tycker att det är viktigt med läxor i de yngre åren, och i så fall varför, alternativt varför inte.

Vi har även tänkt undersöka hur läxor kan påverka elevers fritid. Detta för att försöka få en uppfattning om hur elever tänker om läxor i förhållande till sin fritid.

Med hjälp av tidigare forskning, elevernas tankar och åsikter samt de erfarenheter och kunskaper lärarna har, vill vi försöka skapa vår egen personliga läxpolicy. Den kommer att innehålla ett tänkt förhållningssätt för oss när/om vi ger läxor. Vi tycker att det är viktigt att ha insikt i och förståelse för innebörden av läxor, annars tror vi att det är lätt hänt att vi faller in i gamla traditioner och inte reflekterar över anledningen till läxornas existens.

2 Kunskapsbakgrund

Läxor är inget särskilt utforskat område. Vi har sonderat terrängen och inledningsvis gör vi valda nedslag i den aktuella forskning kring läxor vi funnit. Läxläsning behandlas avslutningsvis utifrån ett samspelsteoretiskt, motivations och behavioristiskt synsätt. Den kunskapsbakgrund som presenteras, anser vi ha relevans i vår undersökning kring läxor. Vi börjar med att redogöra för den tidigare forskning vi funnit.

2.1 Forskning kring läxor

Ebbe Lindell; professor i pedagogik, fick 1990 uppdraget av Skolöverstyrelsen att sammanställa svensk läxforskning. Detta resulterade i en skrift som heter ”läxor - hemarbetets utformning och effekter”. De rapporter han granskade gjordes 1963-1971. I den menar Lindell att det finns alldeles för få och otydliga rapporter i materialet för att kunna dra några slutsatser om läxors effekter. Trots detta skriver Lindell i sitt slutord att svenska skolelever under något decennium gått miste om åtskillig kunskap på grund av tolkningen att inga läxor borde ges alls. Tolkningen gjordes bland annat utifrån Läroplanen 1969 där det stod: *”Hemuppgifter bör i största möjliga utsträckning vara frivilliga för eleverna.”*

I sitt slutord skriver Lindell (1990) också att förnuftiga läxor inte är en börda i hemmet utan kan innebära en kontakt mellan elev, föräldrar och lärare. Han menar vidare att en utbildning för föräldrarna skulle vara bra, så att de kan hjälpa till med läxorna och känna sig delaktiga i skolarbetet. Lindell konstaterar vidare att de undersökningar som gjorts handlar om hur mycket tid eleverna lägger ner på sina läxor. Är denna tidsaspekt en faktor som påverkar möjligheterna till elevers val av fritidsaktiviteter? Denna fråga vill vi också ställa oss i arbetet.

Medan Lindell (1990) anser att läxan har effekt i elevens kunskapsutveckling så är Harris Cooper (2001) av en annan uppfattning. Cooper anses vara en av USA:s ledande experter på läxor. Han är professor vid psykologiska institutionen vid universitetet i Missouri, Columbia. Av studier gjorda i USA menar han att läxläsning har störst effekter i de högre åldrarna (i Sverige motsvarande årskurs 7-9). I de lägre åldrarna (i Sverige motsvarande årskurs 1-6) visade det sig att det var mycket små skillnader i kunskapsnivå på de elever som gjorde läxa och de som inte gjorde läxa. Cooper menar vidare att läxläsningens fördelar i de yngre åldrarna är att eleven ska utveckla en studieteknik och skaffa sig förmåga att bli självständiga i sitt lärande. Vi undrar om eleverna är medvetna om det eventuella syftet som lärarna har med läxorna och hur eleverna tänker kring utvecklingen i sitt lärande när de gör sina läxor.

Eva Österlind (1998), lektor i pedagogik, bedriver en longitudinell studie. Där finner vi några av de svar vi söker i vår studie. Österlinds (1998) resultat visar att eleverna vill ha inflytande över läxorna. De säger att de inte vill ha "läxa för läxans skull". De vill ha kreativa uppgifter, som till exempel luriga tankeövningar, där de själv får tänka. Dessa läxor anser eleverna att de lär sig något på. De vill hellre vara kvar i skolan och göra färdigt skolarbetet där. Eleverna vill även ha färre och mer varierande läxor. En elev berättar för Österlind, att det är extra viktigt för de elever som inte brukar göra sina läxor, att få mycket *beröm* och *uppmärksamhet* när de gjort sin läxa. Många elever säger att de skulle önska sig en läxfri skola. Studien visar även att ett flertal av eleverna ser läxan mest som en tradition, den hör till skolan. Hennes undersökning visar även att många elever lär sig mer, förstår bättre och övar sig på att ta ansvar genom läxan. Österlinds undersökning är gjord med elever i årskurs sju till nio, medan vår urvalsgrupp utgörs av elever i årskurs tre och sex. Vi finner det intressant att se huruvida tankarna förändras kring läxor med åldern?

Även Jan-Olof Hellsten (2000) forskare vid Uppsala Universitet, före detta lärare och skolledare, kommenterar att det finns begränsat med svensk forskning kring läxor. Avhandlingen som han har skrivit i ämnet handlar om elevers arbetsmiljö i skolan. Läxor behandlas i avhandlingen som arbetsbelastning. I de flesta jobb är arbetsbelastning ett viktigt inslag i arbetsmiljön och Hellsten menar att elevernas arbete inte är något undantag. Hellsten var deltagande observatör i åttondeklasser på fyra olika skolor. I sina undersökningar tittade han på elevers arbetsmiljö. På två skolor hade han

fokus på läxor. Det är dessa skolor vi fokuserar på här. I sina observationer deltog Hellsten på heltid i det liv eleverna levde. Han gjorde läxorna och uppgifterna som de fick i klassen och var med på rasterna och i matsalen. Detta för att så nära som möjligt uppleva elevernas arbete och dess villkor.

Medan Österlinds (1998) rapport visar att många elever ser läxan som en tradition menar Hellsten (2000) att läxan mest kan ses som en ritual. Hellsten såg två olika berättelser i de klasser han observerade. I den ena (klass 8O) var det ingen tvekan om att läxorna hade stor betydelse. Där pratades det ofta om läxor och på rasterna var det ingen ovanlighet att eleverna förhörde varandra på sina läxor. På lektionstid gick mycket tid till läxförhör och genomgång av läxa. I den klassen togs läxor så för givna, att man kritiserade lärare som inte gav läxor. I klass 8G verkade det vara tvärtemot. De spelade kort på rasterna och pratade om annat än läxor och inte mycket av lektionstiden togs till läxförhör och läxgenomgång. På lektionerna var det grupparbete som fyllde tiden. Det fanns dock läxor, men de gavs på ett annorlunda sätt, t.ex. vid ett tillfälle när geografiarbetet inte hann avslutas under lektionstid gjorde de ambitiösa eleverna klart det hemma. Alltså blev det en läxa, fast att det egentligen inte var menat som en läxa. I båda klasserna har eleverna ungefär samma åsikter om läxor: de finns och hör till skolan och är inget att göra åt. Läxan verkar vara självklart inslag i skolvardagen och den ifrågasätts sällan.

Något som intresserade oss var Hellstens resultat och tankar om att elevernas fritid styrs utav deras läxor. Många elever planerar sin fritid efter vilka krav läxorna ställer. Många ambitiösa elever får inte mycket fritid över när de har gjort sina läxor. Eleverna kämpar väldigt hårt för att få höga betyg. Är detta specifikt för åtondeklassare med betygsjakt eller kan man se det under tidigare skolår? Hur är tankarna hos elever längre ner i årskurserna? Känner de liknande prestationskrav under de tidigare skolåren som under senare skolår?

Yngre elevers syn på skolan presenteras i en rapport från Skolverket (2004), gjord på elever i årskurs 4-6. Där framkommer att var femte elev tycker att de har för mycket läxor. Framförallt i år 5 och 6, där antalet elever som anser att man har för många läxor nästan fördubblats jämfört med elever år 4. I denna rapport var syftet att få en bild av yngre elevers syn på och upplevelse av skolan samt att kunna jämföra yngre och äldre

elevers attityder till skolan. Undersökningen inriktade sig inte enbart på läxor utan på attityder till skolan i stort. Läxor utgjorde bara en mindre del av undersökningen.

Ulf Leo (2004), rektor och grundskollärare, har i sin magisteruppsats studerat elevers, föräldrars och lärares syn på läxor. Leo drar, utifrån sin undersökning, två slutsatser. Den ena är att undervisning bör ske i skolan vilket innebär att skoldagen måste förlängas så att eleverna, under lektionstid, hinner med det vi idag kallar läxläsning. Den andra slutsatsen Leo drar är att läxor är och förblir hemarbete. Han kommer bland annat fram till att läxor är så djupt rotat i människor att många knappast kan tänka sig en skola utan läxor. I hans intervjuer framkommer att det råder en frustration kring hur läxor ska göras. När föräldrar och elever inte förstår syftet med läxor blir de stressade och konflikter kan uppstå. Utifrån detta menar han att så länge det finns läxor bör det finnas en lokal läxpolicy på varje skola som tydligt beskriver syftet med läxorna och hur de ska göras. Det ska även framgå vilka krav som ställs på elever, föräldrar och lärare.

Ingrid Westlund (2004), forskare vid institutionen för beteendevetenskap vid Linköping Universitet, har gjort en studie där syftet var att gestalta elevers upplevelser av tidens betydelse i skolsammanhang. Hon ställer sig, i denna, kritisk till läxor. Hon skriver, att enligt eleverna som medverkat i hennes studie så står läxor i vägen för uppfyllandet av sociala mål. Westlund menar att, trots att viss forskning visar på att elever som gör sina läxor tillsammans med kamrater upplever att de lär sig mer, så sker den mesta läxläsningen i ensamhet. Hon skriver vidare att hon uppfattar att längtan efter mer kamratsamvaro är tydlig och trots att vännerna är i skolan tillsammans hela dagen behövs mer fri tid utanför skoltid. *"För lite egen tid innebär också för lite tid med andra."* (sid 71). Westlund har gjort tolkningen att läxbördan ökat under de senaste femton åren.

2.2 Läxläsning utifrån social samspelsteori

Vygotskij förknippas ofta med sin teori om socialt samspel. Han menade att ingen utveckling kan ske utan samspel (Imsen, 2000). Elevens inläring och utveckling sker i samverkan med andra och ett bättre resultat kan uppnås vid ett gott samarbete. När eleven berättar eller redogör sin läxa, löser problem och förklarar för oss lärare, kompisar och föräldrar lär hon sig nya begrepp. Dessa drar eleven sen nytta av i sin individuella, självständiga utveckling.

Lev Vygotskij (1896-1934) var rysk psykolog och dog ung. Han hann inte vidareutveckla sina teorier, men där har andra teoretiker dock tagit vid. Vygotskijs tankar kring inläring och elevers utveckling har påverkat den läroplan som är aktuell i skolan idag. Även om inte det står något om läxor i vår läroplan anser vi att Vygotskij's tankar är intressanta och kan sättas in i sammanhang där man funderar kring elevernas läxor.

Kunskapen eleven ska ta till sig måste ha en mening i elevens framtid menade Vygotskij, så att denne ser nyttan med den och då blir mer motiverad (Stensmo 1994). I begreppet kunskap menar vi även kunskap som fås genom läxor. Arbetsuppgifterna som eleverna får bör vara utvecklade så att hon är aktiv och ställs inför utmaningar vid inläringstillfället. Vygotskij ansåg även att det är viktigt att eleven får känna att hon lyckas, då vill hon fortsätta att utmana sig själv. Därför ska läxor vara väl förankrade hos eleverna så att de har förstått uppgifterna. Elevens inläring och utveckling är svår att förutse för läraren, hur uppmärksam denne än är. Läraren kan aldrig veta när eleven plötsligt förstår undervisningen. Lärarens uppgift är, enligt Vygotskij, att se till att undervisningen ligger steget före elevens utveckling, dennes proximala utvecklingsnivå. Då känner eleven sig stimulerad och motiverad (Imsen 2000). När eleven arbetar tillsammans med andra, lär de av varandra och kan arbeta enskilt därefter. Utveckling går från det sociala till det individuella. När läraren ser att eleven klarar att utföra saker i samspel med andra kan läraren veta att eleven snart klarar att utföra dessa saker själv och kan få dessa i läxa. Vygotskij menade att synminnet, hörselminnet och det muskulära minnet fungerar individuellt. När man konstruerar t.ex. läxor där dessa tre minnen samverkar med varandra får man bäst effekt av inläsningen (Lindqvist 1999).

Vygotskij är även känd för sin utvecklingspsykologiska teori där han säger att människans krisperioder leder till att elever blir mer självständigt och förståelsen för det sociala samspelet ökar. Den första krisen börjar vid födelsen och ettårskrisen då eleven lär sig gå och tala, därefter kommer treårskrisen som kännetecknas av protester och envishet. En period infaller vid övergången mellan förskola och grundskola då eleven visar en kluvenhet och vet inte om han/hon är stor eller liten. Nästa period, som infaller under puberteten, utmärkas av vilshenhet och minskad arbetsförmåga. Dessa perioder anser han att lärare bör känna till och kan använda i sitt arbete med eleverna (Stensmo

1994). Kan dessa krisperioder möjligtvis påverka elevernas förmåga/motivation att göra läxor, undrar vi?

2.3 Läxläsning utifrån Banduras tankar kring förväntningar

Albert Bandura är en amerikansk psykolog (f 1925). Han menar att individens förväntningar är centrala i motivationen. Förväntningar om framgång är viktiga när det gäller att välja vilka aktiviteter vi vill ge oss in i och hur mycket energi vi ska lägga ner på det. Ju mer vi tror på ett bra resultat desto mer satsar vi. Tror vi att vi inte klarar av det, blir insatsen bara halvhjärtad (Imsen, 2000).

Enligt Bandura är framgångsförväntningarna baserade på fem informationsunderlag (Imsen 2000). Översatt till läxor skulle Banduras tankar kunna se ut enligt följande:

1. *Tidigare erfarenhet av att lyckas på samma område.* Det är viktigt att se till att elever, till varje pris, lyckas med tidiga läxor för att känna motivation att fortsätta.
2. *Vikarierande erfarenhet* betyder att man sett andra utföra samma uppgift. Äldre syskons läxläsning påverkar därmed yngre. Kompisar påverkar varandra om de gör läxor ihop.
3. *Verbal övertalning.* Stöd och uppmuntran från andra är till god hjälp. Det är inte bara egna erfarenheter som betyder något. Lärare och föräldrar kan påverka motivationsgraden. Bandura talar här enbart om positivt stöd.
4. *Emotionella förhållanden* som är förknippade med handlingen eller resultatet. Många känslor kring läxor är tyvärr på ett negativt sätt. Här är det viktigt att vuxna lägger tillräkta och gör läxläsningen till en positiv upplevelse. Det leder till att elevens motivation att göra läxor ökar.
5. *Individens tolkning* av sina egna prestationer. Eleven måste tycka att arbetet med läxor är bra och även att resultatet är bra.

Bandura pekar på betydelsen av bra stöd och uppmuntran när det gäller elevernas förväntningar om framgång. Det hjälper eleven med positiv inblandning från vuxna (Imsen, 2000).

2.4 Läxläsning utifrån motivationsteorin och behaviorism

För att göra läxor behövs motivation. Hur blir man motiverad, vad är det som driver oss att göra våra läxor? Hassmén, Hassmén, & Plate (2003), skriver om två centrala begrepp inom motivation; inre och yttre motivation.

Inre motivation handlar om att göra något för själva nöjet i sig och för tillfredsställelsen som utförandet ger. Yttre motivation handlar däremot om att deltagandet grundar sig på de fördelar som kan följa av deltagandet. Dessa två typer av motivation leder till olika upplevelser och utövarna har olika motiv för deltagande, exempelvis:

Den inre motiverade

- upplever oftare glädje
- deltar för att lära och nå kunskap
- deltar för nöjet att uppnå glädje och stimulans
- tävlar med sig själv
- anstränger sig mer

Den yttre motiverade

- deltar på grund av yttre omständigheter
- vill ha yttre belöningar i någon form
- upplever framgång och förmåga vid vinst över andra
- använder precis den ansträngning som behövs

För att elever ska känna motivation att göra sina läxor kan förväntningar att lyckas med dem kanske vara av stor betydelse.

Enligt det behavioristiska synsättet är människan i grunden lat och behöver därför yttre förstärkning för att prestera (Hwang & Nilsson 2003). Omsatt till läxor skulle detta resonemang innebära att positiv belöning såsom guldstjärna, muntligt beröm med mera ökar elevernas motivation att göra sina läxor.

3 Problemprecisering

Efter att ha läst tidigare forskning och teorier som vi tror har betydelse för läxläsning har vi kommit fram till följande övergripande frågeställningar:

- Hur tänker elever kring läxor?
Vilka *mål* och *syften* ser de bakom läxorna de får i skolan?
- Hur tänker lärare kring läxor?
Vilka *mål* och *syften* ser/har de med läxläsning?
- Finns det en överensstämmelse mellan elevernas och lärarnas syn på läxor/läxläsning?
- Påverkar läxorna elevers fritidsaktiviteter, i så fall hur?
Styr läxorna elevers val av fritidsaktiviteter?

Ovanstående frågor är av mer generell karaktär. Vårt urval är sex elever och två lärare. Genom detta urval närmar vi oss ovanstående frågeställningar. Som vårt sekundära syfte tänker vi, utifrån denna studie, försöka skapa vår egen personliga läxpolicy. Denna kommer att beskriva vårt tänkta förhållningssätt till läxor. Vår avsikt är inte att presentera den i resultatdelen, utan den läggs fram i diskussionsdelen.

4 Metodbeskrivning

4.1 Metodval

Vi valde att göra kvalitativa intervjuer för att få en djupare förståelse i vårt val av undersökningsområde (Repstad, 1999). Kvalitativa intervjuer gav oss också större möjlighet att få svar på våra frågeställningar. I en kvalitativ intervju finns möjligheten att ställa följdfrågor om det är något intervjupersonen behöver utveckla eller förklara närmre.

Vi bestämde oss för att göra en pilotstudie på våra egna barn, som är i samma ålder som intervjupersonerna, för att se om våra intervjufrågor fungerade. På så sätt fick vi möjlighet att testa våra frågor och se om de täckte in de områden vi ville undersöka. Vi upptäckte i dessa testintervjuer att vi behövde lägga till några följdfrågor. Vi lade till två frågor bland övriga frågor och tog med dem till intervjuerna, se fråga 10 och 11 i bilaga 1. I testintervjuerna ville vi också se hur eleverna uppfattade våra frågor, så att risken för misstolkningar minimerades. Om misstolkningar kring frågorna sker kan det lätt föra intervjun mot fel håll (Trost, 1997). Vi såg det också som ett bra tillfälle att träna oss att intervjua då vi inte har gjort detta tidigare. Vi kände att det var en nyttig erfarenhet att ha med sig inför de ordinarie intervjuerna.

4.2 Urval

Eleverna vi valt att intervjua är tre flickor i årskurs 6 och tre pojkar i årskurs 3. Skälet till att vi valde elever i dessa åldrar är att vi har egna barn i denna ålder och möter både deras och deras kompisars tankar kring bland annat läxor. Vi har dessutom haft vår vft i dessa årskurser och där har vi hört diskussioner bland lärare i personalrummet. Diskussionerna har bland annat handlat om elever som inte gör sina läxor och om att eleverna låter sina fritidsaktiviteter gå före skolarbetet. Vi kommer troligen att arbeta i dessa årskurser i framtiden. Därför är vi intresserade av att få mer kunskap om hur elever i dessa åldrar tänker kring läxor.

Utifrån sin undersökning skriver Hellsten (2000) att en del ambitiösa åttondeklassare väljer bort fritidsaktiviteter på grund av för mycket läxor. Vi blev nyfikna på om så är fallet även i de yngre åldrarna. Ytterligare en anledning till att vi valde dessa elever är att vi känner till att de utövar någon aktivitet, knuten till en förening, på sin fritid och vi ville se om det påverkade deras syn på läxor. Om vi slumpmässigt hade valt ut några elever, hade eventuellt några elever utan föreningsaktiviteter hamnat i vår undersökningsgrupp. Detta ville vi undvika.

Eleverna har vi inte haft en lärare – elev relation med, utan vi är bekanta med dem sedan tidigare. Eleverna är lekkamrater till våra egna barn. Detta tror vi öppnar upp för en ärlig intervjusituation. Vi tror att eleverna känner sig tryggare att bli intervjuade av en person som de känner, snarare än av en främling. Vi har även intervjuat elevernas

klassansvariga lärare. Detta för att kunna jämföra deras svar med elevernas svar. Båda var positiva till att vara med i denna undersökning.

4.2.1 Intervjupersoner

De elever vi har valt att intervjua i skolår 3 är tre pojkar. I denna undersökning kallas de **Mario, Oscar** och **Axel**. De är tio år gamla och de brukar ha två läxor i veckan. Den ena läxan är att läsa i en läsebok. Den andra är att räkna två sidor i en matematikbok. Alla pojkarna har sportaktiviteter på fritiden. De tränar fotboll tillsammans. Nu under inomhussäsongen sker detta på söndagar. De spelar även några cuper emellanåt och dessa är förlagda till helgerna. Axel spelar även handboll. Han tränar på torsdagar och har ca två matcher i månaden.

I skolår 6 har vi intervjuat tre flickor. De kallas **Mia, Bella** och **Jessica** i denna undersökning. De är 12 år gamla och de har oftast fyra läxor i veckan. I engelska har de ca 20 glosor och fem verb som de ska träna sig på. De ska dessutom läsa en text hemma ur sin engelska textbok. I matematik har de ca sju räkneuppgifter per vecka. I svenska brukar flickorna ha stenciler i läsförståelse. I samhällsorienterade ämnen brukar de läsa en text, ibland ska de stryka under viktiga saker. Mia spelar piano på tisdagar, Bella spelar badminton på fredagar och även ibland på lördagar. Jessica tränar gymnastik på torsdagar och lördagar.

Barnens klasslärare i skolår 3 heter **Berit**. Hon är utbildad lågstadielärare och har arbetat i 30 år, hela sitt yrkesliv, på den här skolan. Hon undervisar i alla ämnen utom gymnastik där en fritidspedagog har ansvaret. **Sven** är utbildad grundskolelärare 7-9 och gymnasiet. Han har arbetat i ca tio år. Sven började på den här skolan vid läsårets början. Han undervisar i skolår 6 i matematik och naturorienterade ämnen. Tidigare har Sven undervisat på tre olika skolor, då i mestadels högre årskurser.

4.3 Beskrivning av området

Samtliga elever går på en skola som ligger i en förort i Sverige. Skolan är en f-9 skola och där går ca 600 elever. Skolan ligger i ett område med mestadels villor och en del hyresrätter. Det bor ca 2700 personer. Enligt kommuninformationen är ca 80 % i åldern 20-64 år och ca 10 % är utrikesfödda och ca 5 % öppet arbetslösa på orten.

4.4 Forskningsetiska överväganden

Eftersom vi intervjuade elever som var omyndiga behövde vi tillstånd från deras föräldrar (Johansson och Svedner, 2001). Vi ringde deras föräldrar för att få besked om deras barn fick vara med i vår studie. Vi fick jakande svar från alla och de var väldigt positivt inställda till studien. Några föräldrar berättade hur de upplevde läxorna hemma hos sig. Vi lovade att de skulle få läsa arbetet när det var färdigt. Vi berättade även att deras barn skulle få välja ett fiktivt namn som vi kunde använda i studien så att ingen kunde spåra dem. Detta kändes bra för föräldrarna. När vi berättade för eleverna att vi skulle använda fingerat namn blev de väldigt fundersamma. Var detta hemligt? Varför det? De hade svårt för att förstå och trodde att de inte fick berätta och vad kunde hända om de berättade? Vi försökte klargöra att det är forskningsetiska regler som gäller eftersom det ibland kan vara känsliga ämnen man berör. Vi sa att de kunde prata med sina föräldrar hemma och bestämma med dem om de skulle berätta för någon. Om de undrade något mer kring detta kunde de alltid ringa till oss så kunde vi berätta mer kring detta. Detta lugnade barnen.

4.5 Genomförande

Innan vi påbörjade intervjuerna berättade vi för eleverna i stora drag vad frågorna skulle handla om. På det sättet fick de lite tid på sig att fundera kring ämnet. Vi valde att inte lämna ut frågorna skriftligt eftersom vi trodde att det kunde hämma dem, då de är relativt unga. Vi tror att eleven kan låsa sig vid de skrivna frågorna och då få svårt att utveckla sitt tänkande. Eleverna intervjuades hemma hos oss. De tyckte det kändes bra eftersom de är vana vid denna miljö, då de brukar leka med våra barn. Enligt Repstad (1999) är det bra att välja en plats där intervjupersonen kan känna sig hemma. Under intervjuerna användes bandspelare för att underlätta den kommande resultatbearbetningen. Ingen av intervjupersoner kände sig obekvämt att bli inspelad på band.

När vi bokade intervjudag med lärarna berättade vi att intervjun skulle handla om läxor och deras tankar kring dem. Detta gjorde vi för att de skulle ha möjlighet att förbereda sig och känna sig trygga inför intervjutillfället. Vi berättade att de kunde få välja intervjuplats. De tyckte då att det var lämpligast, på grund av tidsbrist, att vi var på skolan någonstans och skulle boka plats för tillfället. Vi anser att det är viktigt att man i samråd med intervjupersonerna kommer överens om var intervjuerna ska äga rum så att

de känner sig bekväma i situationen. Man bör också välja en plats där man kan vara ostörd, enligt Repstad (1999). Vi känner att det, även för oss som intervjuar, är viktigt med valet av plats. Detta eftersom vi förmodar att vår obekvämheter lätt skulle kunna spegla av sig och det tror vi påverkar intervjusituationen negativt.

Under intervjuerna ställde en av oss frågorna (se bilaga 2) och den andre antecknade intryck och händelser, OBK= observatörens kommentarer, som vi fick under intervjutillfället. Vi hjälptes åt att ställa följdfrågor. När vi skrev ut en del ur intervjuerna och under analysarbetet var dessa intryck intressanta och ökade förståelsen i de svar och den information vi fick (Repstad 1999).

Vi gjorde två gruppintervjuer med vardera tre elever. Detta för att se om deras svar utvecklades eller om eleverna inspirerades på något sätt av sina kompisar. Här var vi lite oroliga att eleverna bara skulle hålla med varandra och upprepa vad de andra sagt. Därför betonade vi tydligt innan intervjuerna att det är viktigt och intressant för oss att få så innehållsrika och ärliga svar som möjligt. Vi märkte under gruppintervjuerna att eleverna lyssnade på varandra och höll med varandra i vissa frågor, men i några hade de en annan åsikt och den åsikten framförde de. Vårt val av metod kändes därmed rätt. Under de tre pojkarnas gruppintervju märkte vi i slutet att de svarade ganska lika på frågorna och detta tror vi beror på att de började bli lite trötta. De skruvade sig på stolarna och tittade på klockan och verkade allmänt okoncentrerade. Intervjun hade då hållit på ca 30 minuter. Under flickornas intervju märktes ingen oro, det kändes snarare som att de vill fortsätta att berätta mer kring andra saker.

Vi valde avslutningsvis att pröva giltigheten i vårt resultat. Det gjordes genom ett besök på intervjupersonernas skola. Genom korta informella samtal med elevernas klasskamrater framkom även kamraternas inställning till läxor. Efter godkännande från läraren genomförde vi dessa samtal under elevernas rast.

4.6 Analys av intervjuer

Efter att alla intervjuer var genomförda med eleverna och lärarna, lyssnade vi igenom kassetbanden och antecknade stödord. Därefter blickades stödorden igenom för att se om det fanns några paralleller eller skillnader i svaren. De som fanns kategoriserades

och placerades under olika rubriker. Vi sökte även efter de svar som kunde besvara våra frågeställningar och antecknade dessa. Kassettbanden lyssnades igenom igen. Beskrivningarna som svarade mot våra problemformuleringar skrevs ner. Den här gången noterades även var räkneverket på bandspelaren stod när intressanta citat hittades. När vi började skriva ut resultaten från vår undersökning lyssnades återigen kassettbanden igenom för att kunna citera ordagrant vad intervjupersonerna sa.

4.7 Arbetsfördelning

Den skrivna texten har skrivits gemensamt för att hålla en röd tråd genom hela arbetet. Vi såg annars en risk att fokus hamnat på olika håll. Litteraturen lånades gemensamt och fördelades mellan oss enligt följande; **Mindy**: Lindell, Cooper, Westlund, Hassm`en, Leo, Imsen. **Anette**: Österlind, Imsen, Lindqvist, Stensmo, Skolverket, Leo. Hellstens avhandling granskades i våra respektive projektplaner och det avsnittet skrevs, i denna studie, följaktligen gemensamt. Vi redogjorde för varandra vad litteraturen i stora drag innehöll och plockade ut de delar vi ansåg relevanta i denna studie. Dessa delar lästes av båda.

Intervjuerna förbereddes, genomfördes och analyserades gemensamt. Resultatdelen och diskussionsdelen är båda utvecklade och skrivna gemensamt. Under hela processen har samarbetet fungerat utmärkt och vi har haft många intressanta och utvecklande diskussioner.

5 Resultat

Resultatet sammanställs utifrån våra frågeställningar som lyder:

- – Hur tänker elever kring läxor?
Vilka *mål* och *syften* ser elever bakom läxorna de får i skolan?
- – Hur tänker lärare kring läxor?
Vilka *mål* och *syften* ser/har de med läxläsning?
- – Finns det en överensstämmelse mellan elevers och lärares syn på läxor
- – Påverkar läxorna elevers fritidsaktiviteter, i så fall hur?

De paralleller och skillnader som synliggjordes i intervjuvaren strukturerades upp under rubrikerna: reproduktion och känsla; en läxfri skola – en orimlighet; befästa kunskaper och komma ikapp; lärarnas ord blir elevernas ord; bekräftelse viktig för eleverna; kompidagen minskar.

5.1 Reproduktion och känsla

Läxa betyder olika för olika personer. Ingen av eleverna nämnde att läxan är något man gör hemma, men samtliga tog för givet att det är så. Några av eleverna förknippade läxa med rent praktiska uppgifter medan andra associerade till känslor. Det fanns variation mellan eleverna. Några elever sa så här om läxor:

Jessica: *”Sådant man fyller i, som till exempel mattetal.”*

Bella: *”Jag tänker glosor.”*

Mario: *”Jobbigt”, jag tänker matte, vi har så mycket matte i skolan så vi behöver inte ha det hemma.”*

Mia: *”Vet inte riktigt, typ roligt ibland men ibland tråkigt.”*

Vissa av eleverna gör läxorna tillsammans med föräldrar, några tillsammans med kompisar och några gör läxan själv. Både Bella och Jessica berättade att läxorna blir roligare att göra tillsammans med en kompis och att de då lättare kommer ihåg vad de lärt sig. Jessica och Axel svarade att de tycker att de har för mycket läxor. Anledningen till detta var att de inte kunde se nyttan med varje enskild läxa. Vår erfarenhet av hur lärare ger läxor, är att de oftast ges av samma sort till samtliga elever och att de ska göras individuellt. Om man tänker sig att läxorna istället hade givits i form av en gruppuppgift så kanske lusten att göra läxorna hade ökat eftersom de då bättre hade lagt på minnet det de lärt sig.

5.2 En läxfri skola - en orimlighet

Vårt resultat visar att eleverna överlag är positivt inställda till att ha läxor. De vill ha läxor för att bli säkrare på det de redan lärt sig och för att lära sig nya saker. Vår erfarenhet som föräldrar säger dock att barnen oftast inte självmant tar sig an sina läxor. Samma sak sa även en del av föräldrarna till barnen vi intervjuade. Föräldrarna berättade att de måste påminna och uppmuntra sina barn att göra läxorna.

När vi pratade med eleverna om läxors ”vara eller icke vara” i skolan sa Oscar följande kommentar:

Oscar: *”Jippii, tänk om Berit blivit arg och sagt att nu får ni inte göra läxa på ett helt år”/.../”Jag skulle kunna leva utan läxor, jag läser i alla fall hemma.”*

När Oscar sa detta skrattade alla tre pojkarna och de verkade uppfatta det som en väldigt absurd tanke. Det verkade helt orimligt för pojkarna att det skulle kunna finnas en läxfri skola.

Övriga elever sa dock att de inte vill ha en läxfri skola, men de kan tänka sig läxfritt i olika långa perioder. I gruppintervjun med pojkarna svarade Axel först en vecka, sedan höjdes tidslängden på läxfritt för varje elev som svarade efter. Kanske hade eleverna svarat annorlunda vid en enskild intervju men så här sa eleverna om hur de tänkte kring en skola utan läxor:

Mia: *”Nej, då hade man inte lärt sig lika mycket.”*

Bella: *”Vi kunde haft bara glosor, då hade jag hunnit med mer på min fritid.”*

Axel: *”Kanske en vecka läxfritt.”*

Mario: *”Kanske en månads läxfritt, eller förresten varje skottår.” (skratt)*

Jessica: *”Nej, jag vill lära mig mer.”*

Jessica svarar att hon vill lära sig mer och därför vill fortsätta ha läxa. Är det så, att läxan är så invand att hon bara tar den för given eller anser hon inte att hon lär sig tillräckligt under skoltid?

Eftersom ingen av eleverna i vår studie har haft läxfritt så har de heller ingenting att jämföra med. Vi tror att eleverna, i sina tankar, utgår ifrån att läxan är en självklar del av skolan. De förutsätter att den inte går att påverka i någon större utsträckning. Eftersom läxan är så given i deras skolvardag, så är det inte något som de ifrågasätter eller diskuterar kring. Om de någon gång problematiserar kring läxan så handlar det om antalet sidor, hur många dagar de har på sig eller liknande.

5.3 Befästa kunskaper och komma ikapp

För båda lärarna betyder läxa något man gör hemma. De har gemensamma genomgångar med eleverna i skolan, så att uppgifterna de får i läxa inte är något nytt för eleverna, utan redan är bearbetade i skolan. Lärarna sa så här om läxans innebörd:

Sven: *"Hemarbete, uppgift att lösa hemma. Den ska vara förankrad i skolan. Är en hjälp i skolarbetet."*

Berit: *"Att man ska befästa det man lärt sig i skolan. Läxan ska inte vara något nytt utan ska vara känt för eleven/.../läxa kan också vara något som de ska göra färdigt eller så, som de inte hunnit med i skolan."*

Lärarnas syfte med läxorna kan ibland vara att komma ikapp men det huvudsakliga syftet de har med sina läxor är att eleverna ska repetera och befästa kunskapen som de redan mött i skolan. Eleverna blir då säkrare på det de redan lärt sig i skolan.

Berit: *"Läxan är bearbetad i skolan och då har vi till exempel gått igenom svåra ord/.../sen tränar de läsningen hemma så att de blir säkrare./.../Man hör ju om de tränat hemma. De får en annan säkerhet. De övar sig på det de redan kan. De blir säkrare i sin läsning."*

Sven: ”Det kan ju vara av olika karaktär, till exempel så kan det vara att traggla lite mattetal för att befästa kunskapen/.../ I naturorienterade ämnen gör vi det arbete som eleverna behöver göra i skolan, men man kan tänka sig en problemlösande läxa som man gör tillsammans med familjen hemma för att få igång tankar och så. Det kan jag tänka mig. Läxor i form av minneskunskap tycker jag inte fyller någon funktion/.../när jag ger läxa är det ofta i form av en repetitionsuppgift från tidigare kapitel. Det är så lätt annars att man tänker att nu är det avklarat... /.../ det kan också vara något man ska ta igen, men den läxan ger jag i så fall i samråd med eleven.”

Elevens resultat blir ofta bättre om de gjort sina läxor, anser lärarna. De vet på vilken utvecklingsnivå den enskilde eleven befinner sig, och kan ofta se om eleven gjort sin läxa eller ej. Att resultatet blir bättre för att eleven gjort sin läxa eller på att de alltid är ambitiösa i skolan, och där förvärvat kunskapen, är svårt att veta säger båda. Vidare sa lärarna så här om detta:

Berit: ” Jag märker om eleven har gjort sin läsläxa. De får ju ett annat flyt i sin läsning. De läser med mer inlevelse och betoning/.../Man märker på de elever som är så ordentliga och gör sina läxor, alltså de är ju ordentliga här också, de presterar alltid på topp.”

Sven: ” Ja, jag ser skillnad i resultat på de elever som gör sina läxor och de som inte gör dem. Men det är svårt att säga vad det beror på. Det kan vara så att de som gör sina läxor är de ambitiösa flitiga eleverna och det är de även på lektionstid. De som gör sina läxor har oftast bättre resultat”.

Båda lärarna har ett syfte med sina läxor. De tycker att deras läxor är relevanta i undervisningen och vill inte ha helt läxfritt. Däremot vill de inte ha läxor bara för läxornas skull, utan tycker att det är angeläget att läxorna är meningsfulla. Berit sa att hon ser en stor utveckling hos de svaga elever som gör sin läsläxa. De får bättre flyt i sin läsning och det märker eleverna själva också. Läsningen tycker hon är speciellt viktigt eftersom den även ligger till grund för all annan undervisning i skolan. Hon sa att hon inte vill ha läxfritt i läsning eftersom alla elever inte läser spontant hemma. Bella och Mia tror inte att de lär sig något på sin matteläxa men genom sin läsläxa känner de att de lär sig något:

Bella: *”När vi har mattekluringar i läxa så lär jag mig inget, det är bara kul /.../ man lär sig sina glosor bättre och man lär sig stava när man läser bok-boken och förstå texten men man lär sig inget på att svara på frågorna.”*

(Bok-bok är en egenvald skönlitterär bok som eleven läser på skoltid och i läxa. De ska svara på frågor om texten, vår kommentar)

Bella och Mia menar båda att de inte lär sig något på mattekluringar, men de gånger de får läxa i sina matteböcker tycker de att de lär sig något. I samtalen med eleverna framkommer att de verkar ha en gemensam syn på detta; att läxor som ges i traditionell form är läxor man lär sig mest på. Att eleverna tänker så, kan bero på att de är så vana vid att läxor ser ut på ett visst sätt och de kan inte tänka sig att läxan skulle kunna ges i en annorlunda form.

När Berit pratar om läxläxan tänker hon utifrån individen. Sven tänker även i ett vidare perspektiv när han säger så här:

Sven: *”Jag skulle inte vilja ha läxfritt, inte i matte i alla fall. Jag ger inte läxa i No, det behöver jag inte belasta dem med. Det visar sig ju i rapporter att matematikkunskaperna blir sämre och sämre i Sverige. Man får ju tänka lite i nationens intresse också och inte bara på individen. Vi måste ju klara oss som land också då måste vi vara konkurrenskraftiga.”*

Sven berättade vidare att det finns många elever som klarar av sitt arbete i skolan, men att idealet är att bygga på med mer. Detta för att hjälpa de elever med spetskompetens att komma vidare. Han vill motivera och peppa de eleverna att göra lite mer än vad som bara krävs, för att fortsätta utvecklas.

5.4 Lärarnas ord blir elevernas ord

Lärarnas syften med läxor är att befästa kunskaper. Läxan ska inte vara något nytt utan ska redan vara väl förankrad i skolan. Eleverna har förstått anledningen till att lärarna ger läxor och sa att de tror att de får läxor för att de ska bli säkrare och lära sig mer.

Pojkarna nämnde ord som *läshastighet, bra flyt och betoning i texten* när de pratade om vad de tror lärarna har för ändamål med läxan. När vi frågade vad dessa ord betydde så kunde de utveckla och förklara dem. Vidare sa eleverna om lärarnas syfte med läxor:

Mia: *"Lärarna vill att vi ska lära oss mer."*

Bella: *"Fröken vill att man ska lära sig hemma också."*

Oscar: *"För att man ska lära sig hemma också, för att man ska bli säkrare."*

Axel: *"För att man ska bli säkrare, få upp tempo när jag läser."*

Mario: *"Fröken vill att vi ska få en bra utbildning och bra betyg."*

Mario ser målet med läxan i ett långt perspektiv. De andra ser kortsiktiga mål med sin läxa. De känner att de blir säkrare när de får möjlighet att göra läxan hemma och få så lång tid på sig som behövs, för att befästa kunskapen de tillägnat sig i skolan. Tankarna eleverna har om läxans betydelse uttrycks i kloka ord. Eftersom orden är direkt överensstämmande med lärarnas, ställer vi oss frågande till om de är elevernas egna ord eller om de är lärarnas ord som går igen. Förstår eleverna vad de har för hjälp av läxan i sin kunskapsinhämtning eller är det enbart så att de återberättar vad lärarna sagt? Eleverna sa så här om vad de tycker att de lär sig på sin läxa:

Axel: *"Man blir säkrare på läsningen."*

Mario: *"Jag tränar mig hemma på det jag redan kan. Man blir säkrare på det man redan lärt sig i skolan /.../ Jag lär mig skriva bättre."*

Oscar tror, i motsats till de andra, att läxan inte är till någon hjälp i hans inläring:

Oscar: *"Faktiskt lär vi oss inget mer på våra läxor fast att fröken tror det."*

Eleverna menade att de vill ha läxor och att de lär sig något på dem. Några föräldrar berättade däremot att det vid ett flertal tillfällen uppstått konflikter hemma i samband med läxläsning. Konflikterna handlar ofta om att eleven har glömt eller inte orkar göra läxan. Eftersom de flesta eleverna säger att de vill ha läxor för att lära sig mer, bli säkrare med mera så borde inte läxan leda till några tvister hemma. I stället borde eleverna själva vara angelägna om att göra sina läxor, så att de kan tillägna sig den kunskap som de själva säger att de vill göra genom läxorna. Eleverna kanske inte riktigt själva kan se nyttan med läxan, men eftersom den är en så naturlig del av skolan så kanske de inte reflekterar över dess betydelse utan tar för givet att den är till hjälp för dem i sitt lärande.

5.5 Bekräftelse viktig för eleverna

Eleverna sa att de känner sig besvikna och att de gjort läxan i onödan om läraren inte kollar att de gjort den. Några av elevernas kommentarer om detta:

Bella: *"Det är roligt att höra att jag är duktig när jag lämnar in saker jag gör./.../ Om inte fröken kollar att vi har gjort glosorna så känns det inte lönt att göra dem."*

Axel: *"När vi har läst för fröken i skolan får vi välja ett klistermärke. Det är kul att få välja själv vilket man vill ha."*

(Klistermärket sätter de i sin läsjournal, vår kommentar).

Mario: *"Jag tränade hemma att läsa och läste mina fyra sidor som jag hade i läxa sen fick jag bara läsa så här lite i skolan"*. (Visar på fem rader i sin läsebok, vår kommentar.)

Positiv feedback från lärarna motiverar eleven att jobba med sina arbetsuppgifter. Samtidigt som eleverna svarade att de vill ha någon typ av bekräftelse från läraren, att de gjort sin läxa, så sa de även att de vill ha läxa för att de vill lära sig mer. Eftersom positiv förstärkning verkar vara väldigt viktigt för eleverna så ställer vi oss fundersamma: vem gör de läxan för, sig själv eller läraren?

Båda lärarna märker att eleverna blir mer motiverade och presterar bättre om/när de får positiv uppmuntran. Sven och Berit ger respons på olika sätt, de säger så här:

Berit: *"Vid läxorna använder jag mig av klistermärke som de kan sätta i sina läsjournaler. Även i sina skrivböcker får de klistermärken eller guldstjärnor när det är fint och snyggt gjort efter sina förutsättningar. "/.../" Jag berättar också för dem muntligt..."*

Sven: *"Jag ger uppmuntrande kommentarer. Jag försöker att lägga märke till eleverna, särskilt när det är förändringar/.../ vid utvecklingssamtal och muntligt och skriftligt i deras läxböcker, ju mer man ger feedback till eleverna desto bättre går det för dem." /.../" Man får akta sig för att inte urholka ordet bra; för man vill ju att eleverna ska känna att det betyder något när man säger det. "*

Lärarna är samtidigt medvetna om att uppmuntran ska vara motiverad och varierande så att risken för att försvaga betydelsen av den positiva feedbacken minimeras.

5.6 Kompistiden minskar

Ingen av eleverna går på fritidshem på eftermiddagarna. Pojkarnas skoldag sträcker sig till klockan 14 och flickornas till klockan 15. Deras fritidsaktiviteter, som är knutna till en förening, är mest förlagda på helgerna. Eleverna berättade att efter skoldagen är slut brukar de göra sina läxor och vara med kompisar. Om de inte hade haft några läxor hade de lagt mer tid på de aktiviteter de redan gör idag. Några sa så här om hur de istället hade använt tiden, om de inte hade haft några läxor:

Mia: *"Jag brukar göra läxan på kvällen men ibland ska kompisar göra läxan direkt när de kommer hem från skolan och då får vi ju mindre tid att va på /.../ När man har jättemycket läxor vill man bara slappa, man orkar inget. Jag hade nog varit mer med kompisar och städat mitt rum mer om jag inte hade haft läxor."*

Bella: *"Jag spelade flöjt innan, men jag hinner inte med det längre/.../ Vissa dagar har jag många läxor och då hinner jag inte vara med kompisar."*

Jessica: *"Suttit vid datorn, annars vet jag inte."*

Mario: *"Spelat mer fotboll med kompisar."*

Oscar: *"På sommaren hade jag varit mer med kompisar och på vintern hade jag spelat data och lekt."*

Förutom Bella som valt bort flöjtlektioner påverkas inte valet av fritidsaktiviteter nämnvärt. Istället hade eleverna gjort mer av aktiviteterna de redan gör idag om de inte hade haft någon läxa. Kanske hade eleverna svarat annorlunda, angående vad de gjort med sin tid om de inte hade haft läxor, om de fått mer tid att tänka på.

5.7 Validitet

Vårt resultat visade att de flesta eleverna ställde sig positiva till läxor. Detta var inte ett resultat vi förväntat oss så vi bestämde oss för att pröva resultatets giltighet. Denna prövning gjorde vi genom informella samtal med våra intervjupersoners klasskamrater på skolgården under deras rast. Vi frågade kamraterna om de har läxor och vad de tycker om sina läxor, samt om de skulle kunna tänka sig en läxfri skola. Efter att ha frågat 16 elever i årskurs 3 och 24 elever i årskurs 6, fick vi ett utfall som relativt väl överensstämde med vårt tidigare resultat. I årskurs 3 ville 12 elever ha läxor, medan 4 ville ha helt läxfritt. I årskurs 6 ville 17 elever ha läxor, medan 7 ville ha läxfritt.

Vi ställde bara korta frågor men vi upplevde att eleverna ville utveckla sina svar och vi lyssnade in deras följdkommentarer. Flera elever svarade att de tycker att det är tråkigt med läxor men att de ändå vill ha kvar sina läxor. Detta för att de annars tycker att de inte lär sig lika mycket. Några elever sa att de ville ha roliga och färre läxor men inte helt läxfritt. Några av de elever som svarade att de ville ha helt läxfritt sa att de kunde tänka sig en längre skoldag som alternativ till läxor.

5.8 Slutsats

Spontant förknippar eleverna läxor med känslor eller tänker rent praktiskt på de läxor de har i nuläget. Lärarna tänker mer generellt och menar att det är en uppgift att göra hemma. De tänker inte på den läxa de gav just idag. Båda lärarna menar att eleverna befäster sina kunskaper hemma genom läxan och blir säkrare på det de redan lärt sig i skolan. Eleverna har olika uppfattningar om detta. Några tycker, liksom lärarna, att de blir säkrare och lär sig mer medan andra inte tycker att de lär sig något på sin läxa. Eleverna svarar att de vill ha läxor men kan tänka sig läxfritt i varierande långa perioder. Lärarna vill också ha kvar läxor men kan tänka sig läxfritt i vissa ämnen. Att ha en helt läxfri skola verkar vara en orimlighet för både eleverna och lärarna. Läxan är så djupt rotad i vår skolkultur och dess relevans och existens ifrågasätts sällan.

Lärarna ser att eleverna presterar bättre när de ger respons till dem. Detta överrensstämmer med vad eleverna säger. De känner sig mer motiverade att göra läxan om läraren på något sätt kontrollerar att de gjort den.

Det finns en god överrensstämmelse mellan elevers och lärares tankar om läxor. Det är svårt att avgöra om elevernas ord är deras egna tankar eller om det är lärarnas ord de upprepar. Vissa ord som eleverna nämner är exakt samma som lärarna använder, till exempel "bli säkrare, få upp tempo i texten".

Vi kan inte direkt se att eleverna valt bort någon fritidsaktivitet på grund av sina läxor. Däremot tyckte de att de fått mindre tid till de aktiviteter de redan har till följd av sina läxor.

6 Diskussion

6.1 Metoddiskussion

Intervjupersonerna var positiva till att vara med i undersökningen. Under intervjuerna svarade eleverna varierande från varandra. De berättade vad de kände och tänkte i de olika frågorna. Farhågor fanns att de kanske bara skulle upprepa varandras svar på grund av gruppsytryck och osäkerhet. Om det hade blivit så att eleverna svarade väldigt likt varandra hade vi kompletterat med enskilda intervjuer. Eleverna är goda kamrater och inför intervjun uppmuntrades de att svara utifrån sina egna tankar och inte påverkas för mycket av varandras svar. Dock kunde eleverna dra nytta av varandras svar och utveckla sina egna argument och de gjorde de.

Eftersom eleverna var bekanta för oss sedan tidigare var utgångspunkten att det skulle bli ärliga intervjuer. Samtidigt fanns en risk i detta, att eleverna inte skulle våga berätta vad de verkligen kände eller tänkte på grund av oro för vem som skulle läsa/veta deras svar. Denna oro märktes när eleverna fick veta att det skulle användas fiktiva namn. De förstod inte varför det skulle vara hemligt med deras rätta namn. Vi förklarade att det var forskningsetiska regler som gällde och innebörden av det ordet.

6.2 Tankar om läxor

Många elever tänker spontant känslomässigt när de hör ordet läxa. Lärarna tänker mer den praktiska nyttan med läxan. Varför sammankopplar eleverna läxan med något som är roligt eller jobbigt?

Österlinds rapport (1998) där hon intervjuade elever i årskurs 7- 9 visade att eleven gärna ser en läxfri skola. Dessa resultat märks inte lika tydligt i denna undersökning där eleverna **vill ha läxa**. Pojkarna skämtade om en läxfri skola och verkade se det som en otänkbarhet. Varför är det så? Är läxan är så djupt rotad i vår skolkultur att man inte kan tänka sig en skola utan läxa? Eller är det som Vygotskij menar då han säger att krisperioden som infaller i puberteten minskar deras arbetsförmåga (Stensmo, 1994). Man kan också tänka sig att eleverna inte har så många och jobbiga läxor i de yngre skolåren utan är något som ökar ju äldre de blir.

Denna studie visar på en variation i hur elever läser sina läxor, enskilt alternativt tillsammans med någon. Generellt annars uppfattas läxan som ett individuellt arbete. Vygotskij menar att samspelet är viktigt för lärandet (Imsen 2000). Fördelar finns med att göra läxan tillsammans med någon/några då de kan diskutera, utveckla och därmed fördjupa sin egen förståelse i bland annat läxsammanhang. Lärarna säger att läxan bör vara förankrad i skolan innan eleven sitter själv med den. Detta går i linje med Banduras tankar, (Imsen 2000) om att förväntan att lyckas är av stor betydelse för energin man lägger ner på sina läxor. Motivationen att vilja göra läxor bör öka om de inte är något nytt för eleverna och de känner att de finns goda möjligheter att lyckas med dem.

Läxornas relevans som hjälp vid inläring uppfattas av intervjupersonerna i vår studie som stor. Lärarna säger dock att det är svårt att avgöra om det är läxorna i sig som ger resultat eller om det är för att de elever som är ambitiösa med sina läxor även är ambitiösa i skolan. Har de lärt sig i skolan eller har de lärt sig det genom läxan?

Cooper (2001) menar att läxors inte har någon effekt i de yngre skolåren. Han menar, att det eleverna lär sig genom läxan är att utveckla en studieteknik och eget ansvar. Eleverna i denna studie har en annan uppfattning än Cooper. De menar att de lär sig mer och blir säkrare på det de redan kan genom sina läxor. Det är precis det syftet lärarna har med sina läxor. Frågan man kan ställa sig här är ”är det för sin egen kunskapsutvecklings skull som eleverna vill ha läxa eller är det lärarnas ord och skolans läxkultur som återspeglar sig i deras ord?”

För att känna motivation att göra sina läxor anser eleverna att det är viktigt med någon typ av bekräftelse från läraren. Bekräftelse, för eleverna, kan vara allt från ett klistermärke till ett muntligt ”bra!”. Samtidigt vill de att läxan ska vara rolig och lärorik för att den ska kännas meningsfull att göra. En kombination av inre och yttre stimulans är alltså det mest optimala sättet för att höja motivationen. Detta fick i gång våra tankar hur man skulle kunna ”kontrollera” att eleven gjort läxan. Istället att för alltid själv känna tidsbrist när man som lärare ska ge respons till eleverna kan man dra nytta av klasskamraterna. Eleverna kan tillsammans få uppgifter där de med sina olika kunskaper bidrar till ett gemensamt läxförhör som de kan redovisa för de andra i klassen. Man skulle även kunna ta datorn till hjälp där det finns olika självrättande program. Ibland

kan föräldrarna uppmuntras till att skriva någon kommentar till eleverna i deras arbeten för få variation i feedbacken till eleverna.

6.3 Fritidaktiviteter i förhållande till läxor

Båda lärarna säger att de upplever att det tenderar bli färre läxor i jämförelse med tidigare. Däremot menar Westlund (2004) att läxbördan har blivit större. Vilket som stämmer är svårt att veta. Det ser säkert olika ut på olika skolor och i olika klassrum. Hellsten (2000) såg i sin undersökning med åtondeklassare att läxorna tar mycket tidsutrymme från elevernas fritid. De ambitiösa eleverna väljer bort fritidsaktiviteter till förmån för sina läxor. En flicka i vår studie berättade att hon valde bort flöjtlektioner på grund av för mycket läxor. Detta märktes inte av hos de övriga eleverna. Detta kan bero på att de har sina föreningsaktiviteter förlagda mestadels på helger. Hade de haft sina föreningsaktiviteter på vardagarna kanske svaren hade sett annorlunda ut. Då hade kanske läxan blivit ett stressmoment som påverkat valet av aktiviteter.

6.4 Skolans roll

Något vi har kommit fram till, under vår utbildning på Lärarhögskolan och under arbetet med denna studie, är att lärarna bör presentera ett ”smörgåsbord” av strategier för eleverna. De måste visa på olika sätt hur man kan göra i olika inlärningsituationer. Efterhand när eleverna upptäcker sin egen inlärningsstil eller strategi kan de lättare strukturera upp sitt arbete. För att finna sin inlärningsstil bör eleverna ha sett en variation av olika läxvarianter som läraren erbjuder. För att öka möjligheterna för eleverna att befästa kunskaper är det bra om man konstruerar läxor som berör synhörsel och muskulära minnet gemensamt (Lindqvist, 1999). Därför bör lärarna i så stor utsträckning som möjligt variera sina läxor så att eleverna kan tillgodogöra sig olika studietekniska färdigheter och befästa kunskaper.

Om lärarna inte erbjuder läxor i form av ett ”smörgåsbord” ser vi en risk att eleverna blir oengagerade. Blir eleverna uttråkade, när inte syftet med läxorna fram. Kan detta vara en bidragande orsak till att eleverna tappat engagemang och ofta vill ha läxfritt högre upp i årskurserna. Är det så att ”ombyte förnöjer?”

När lärarna ger läxor medföljer ett ansvar att ta hänsyn till varje elevs förutsättningar. Man kan inte utgå från att alla har möjlighet att sitta ostört och inget som stör deras koncentration. Vi vet att idag arbetar de flesta föräldrar och många elever har aktiviteter på eftermiddagarna och kvällarna. Hur ser deras läxläsningssituation ut? Får eleven det stöd och uppbackning av föräldrarna som kanske krävs? Därför bör läraren erbjuda eleverna möjlighet att stanna kvar i skolan för att där kunna göra sin läxa. Ett samarbete med fritidshemmet är också en möjlighet i de yngre åren. Eleverna bör uppmuntras att hjälpa och stötta varandra för att fördjupa förståelsen i ett socialt samspel.

Föräldramöte och månadsbrev är en möjlighet för läraren att berätta för föräldrarna om sina tankar med läxorna de ger. Läraren bör förklara syftena och målen med läxorna och hur de tänker sig att samarbetet mellan hem och skola kan se ut. Detta för att skapa bästa möjliga förutsättningar för eleverna. Om föräldrarna har synpunkter och önskemål om läxornas utformning bör dessa tas i beaktning och tillgodoses i möjligaste mån. Hellsten (2000) skriver att läxan ofta tas för given och sällan ifrågasätts. För att undvika detta tror vi att det kan vara bra för läraren om denne har en öppen dialog med kollegor, elever och föräldrar för att få nya infallsvinklar och utveckla sina tankar kring läxor. Vi tror det är viktigt att föräldrarna är medvetna om läxans mål och syfte då de ofta är ett stöd i hemmet vid elevernas läxläsning.

6.5 Föräldrarnas roll

Lindell (1990) menar att läxor kan innebära en positiv kontakt mellan elev, föräldrar och lärare. Han tycker att en utbildning i läxläsning för föräldrarna skulle vara bra så att de kan känna sig delaktiga i skolarbetet. Här menar vi att, om detta ska vara till gagn för eleverna i sin läxläsning, måste förslaget vara väl förankrat hos samtliga medverkande föräldrar. Samtidigt måste man som lärare inför något sådant fundera på var gränsen för föräldrainflytande går. Skolarbetet ska inte behöva bli en belastning för föräldrarna i hemmet. Det missgynnar eleverna om föräldrarna ställer sig missnöjda och negativa gentemot skolan.

6.6 Läxpolicy

Det ligger inte i skolans uppdrag att ge läxor, ändå finns det som komplement till undervisningen på de flesta skolor. Våra resultat visar att eleverna vill ha läxor och att de oftast förstår lärarnas syfte med dem. Beroende på var man arbetar får man ta hänsyn till områdets och elevernas olika förutsättningar när man ger läxor.

Utifrån tidigare forskning, våra resultat utifrån denna studie, egna erfarenheter och debatter i media har vi format följande läxpolicy, där vi beskriver *ett möjligt förhållningssätt till läxor*. Policyn kan också vara en hjälp vid diskussioner kring läxor med elever. Läraren kan formulera frågor utifrån policyn och undersöka om syftet och målet med läxorna når fram till eleverna.

Vår läxpolicy

Denna policy ska ses som en hjälp för läraren när/om denne ger läxor.

- Läxan ska inte vara något främmande och nytt för eleverna, utan tidigare vara bearbetad i skolan.
- Läxan bör vara varierande för att eleverna ska känna engagemang. De ska få möjlighet att prova på olika studietekniker.
- Eleverna ska kunna se nyttan med läxan.
- Läraren bör ha god framförhållning när denne ger läxor för att eleverna inte ska känna tidspress.
- Eleverna bör få någon form av respons när de gjort/ lämnat in sin läxa så att de känner sig fortsatt motiverade att göra sina läxor.
- Skolan bör erbjuda eleven möjlighet att göra sin läxa i skolan.
- Läraren ska vara tydlig och berätta för föräldrarna hur de önskar att de bör/ kan agera vid elevens läxläsning.
- Under terminens gång bör läxfria perioder finnas så att eleverna ej blir "läxtrötta".

6.7 Förslag till ny forskning

Under arbetets gång har det fötts nya intressanta tankar och frågor, till exempel:

Varför säger elever att de vill ha läxor, om det sen ändå uppstår konflikter om dem hemma? Upplever de inte att det är jobbigt på samma sätt som föräldrarna? För att finna svar på dessa frågor skulle man kunna intervjua föräldrar, och elever för att få en inblick i hur de ser på saken.

Hur kommer det sig att läxan är så djupt rotad i vår skolkultur när det inte nämns något om detta i den aktuella läroplanen som vi arbetar efter idag i skolan? Det hade varit intressant att intervjua de personerna som var involverade i utformandet den aktuella läroplanen som vi arbetar efter idag och höra hur de tänker kring läxor.

Dessa frågor ser vi som möjliga undersökningsområden att arbeta vidare utifrån.

Referenslista

Cooper Harris (2001). *The battle over homework*. Common ground for administrators, teachers and parents. Thousand Oaks, Calif: Corwin press, inc

Dimenäs Jörgen, Sträng Haraldsson Monica (1995) *Undervisning i naturvetenskap*.
Lund: Studentlitteratur

Hassmén Peter, Hassmén Nathalie, Plate Johan . (2003). *Idrottspsykologi*. Stockholm:
Natur och kultur

Hellsten Jan-Olof (2000) *Skolan som barnarbete och utvecklingsprojekt: en studie av hur grundskolebarners arbetsmiljö skapas - förändras - förblir som den är*. Uppsala: Acta universitatis upsaliensis

Hwang Carl Philip & Nilsson Björn (2003) *Utvecklingspsykologi*. Stockholm:
Natur och kultur:

Imsen, Gunn (2000) *Elevens värld*, en introduktion till pedagogisk psykologi. Lund:
Studentlitteratur

Johansson, Bo & Svedner, Per Olov. (2001). *Examensarbetet i lärarutbildningen Undersökningsmetoder och språklig utformning*. Uppsala:
Kunskapsförlaget i Uppsala AB

Leo Ulf (2004). *Läxor är och förblir skolarbete*. Magisteruppsats.
Malmö: Lärarutbildningen

Lindqvist, Gunilla. (1999). *Vygotskij och skolan*. Lund: Studentlitteratur

Lindell Ebbe (1990) *Läxor: hemarbetets utformning och effekter*. Stockholm:
Skolöverstyrelsen

Lpo 69. 1969. *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet*. Stockholm:
Utbildningsdepartementet

Lpo 80. 1980. *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet*. Stockholm:
Utbildningsdepartementet

Lpo 94. 1994. *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet*. Stockholm:
Utbildningsdepartementet

Patel. Runa – Davidson, Bo (2003) *Forskningsmetodikens grunder*.
Lund: Studentlitteratur

Repstad, Pål. (1999). *Närhet och distans – Kvalitativa metoder i
Samhällsvetenskap*: Lund: Studentlitteratur

Rienecker, Lotte. (2003). *Problemformulering*. Stockholm: Liber

Stensmo, Christer. (1994) *Pedagogisk filosofi*. Studentlitteratur: Lund

Trost, Jan. (1997). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur

Westlund Ingrid (2004). *Läxberättelser – läxor som tid och uppgift*. Linköping
Linköpings universitet

Österlind Eva (2001). ”Barnens förhållningssätt till läxor. En uppföljningsstudie.
Högskolan: Dalarna

Internet

Kudinoff Ted (2005-09-30). Läxor är ett brott

<http://www.aftonbladet.se/vss/foraldrar/story/0,2789,706411,00.html>

Skolverket (2005-10-01) *Yngre elevers attityder till skolan 2003 - hur elever i årskurs
4-6 upplever skolan*

<http://www.skolverket.se/publikationer?id=1377>

Intervjufrågor till elever

Bilaga 1

1. Vad tänker du när du hör ordet läxa?
2. Hur många läxor har du i veckan?
3. Är det för lite eller för mycket eller lagom?
4. Varför har ni läxor, tror du?
5. Finns det några bra?
 - dåliga?
 - tråkiga?
 - roliga?
6. Varför gör du dina läxor?
7. Lär du dig MER genom att ha läxor, tror du?
8. Varför tror du lärare ger elever läxa?
9. Skulle du vilja att ”man” införde ett läxförbud på din skola?
(bra/dåligt/varför/varför inte)
10. Vad tror du att du hade gjort på den tiden som du nu ägnar åt läxläsning om du inte hade haft någon läxa?
11. Måste du någon gång avstå från sådant du tycker är roligt för att du ska göra din läxa?

1. Vad är en läxa för dig?
2. Har du läxor i din klass? Varför har du det? Vad är ditt syfte med läxor?
3. Hur många läxor ger du till dina elever/vecka?
4. Vad anser du att eleverna lär sig på sina läxor?
5. Är det många som inte gör sina läxor? I så fall vet du varför de inte gör dem?
6. När vi gick i skolan fick vi ibland guldstjärnor i våra böcker. Använder du dig av något liknande?
7. Märker du någon skillnad på dina elever som gör sina läxor och de som ev. inte gör det? Gynnar läxor vissa elevgrupper? För vilka är läxorna egentligen till? För de lite svagare (komma i kappsyste)?
8. Kan du tänka dig att ha läxfritt? (Vad tror du händer då med elevernas kunskap?)
9. Vad tror du att eleverna anser om sina läxor?
10. Vad tror du att barnen tror att de lär sig på sina läxor?